

úřadů celních vyceno bez rozdílu na množství jeho, a to jen s přivolením politické vlády zemské oné země korunní, ve které žadatel bydlí. Dále sem náleží i připravované lékárnické zboží a prostředky kosmetické, jestliže se dovážejí osobám soukromým a nikoli lékárníkům; kaparky (kaprlata), naložená zelená zelenina a ovoce (Mixed pickles). Zboží toto smí se odebírat, jen když bylo vyhověno platným podmínkám policie zdravotní;

b) z ohledů bezpečnostních řadí se sem: zbraně a části zbraně, třaskaviny a explodující látky. Dovoz a průvoz zboží tohoto vázán jest řadou předpisů, jimž vyhověno býti musí;

c) zboží, jehož obchod z jiných veřejných ohledů obmezen jest, vyhlašuje se od případu k případu. Obmezení taková co do obchodu stávající té doby zůstávají nedotknuta. Zboží, jehož součástkami obchod jest obmezen, podléhá témuž obmezení, jako tyto jeho součástky (§ 16 prov. nař. zákonu ze dne 25. května 1882 č. 47. ř. z.).

3. Na základě mezinárodní úmluvy o révokazu ze dne 3. listopadu 1881 zakázán byl nařízením ze dne 4. července 1883 dovoz vytrhaných rév, suchého dříví vinného, vinných kolů atd., jakož i dovoz zarostlých (kořeny) rostlin ze států, kteréž konvence oné se nezúčastnily, a dovozen dovoz hroznů a výhnětků, jakož i bylin jakéhokoli druhu ze zahrad, z budov pro pěstování rostlin atd. jen za podmínek zvlášť předepsaných.

4. Jinaké zákazy a obmezení: Sem počítati jest zákazy dovozu a obmezení za účelem odvrácení a potlačení nakažlivých nemocí zvířecích a dobytčího moru (zák. ze dne 29. února 1880 č. 35 a 37 ř. z.), opatření proti rozšíření a zavléknutí cholery anebo jiných nakažlivých nemocí, zákazy ohledně cizozemských tiskopisů atd.

III. Ustanovení trestní.

1. Trestní zákon důchodkový: Jestliže podloudnictvím přestoupí se nějaký bezpodmínečný zákaz dovozu stávající pro obchod mezi tuzemskem a cizozemskem nebo mezi územím celním a částmi z celního území vyňatými (viz čl. »Území celní«), t. j. zákaz, kterýmž vylučuje se i odebírání se zvláštním povolením a zapravením cla, nastupuje za trest pokuta rovnající se jednoduché až čtyřnásobné ceně předmětu přestupku (§ 203 trest. z. důch.).

2. Dle §§ 45 a 46 zák. ze dne 29. února 1880, jenž týká se odvrácení a potlačení nakažlivých nemocí zvířecích a dle zákona o dobytčím moru (§§ 38 a 39) tvoří jednání přičící se zákazům dovozu přečin. Zvířata a zvířecí suroviny, jimiž se zákazy dovozu obcházejí, prohlásiti mají úřady trestní za propadlé.

Zákoník občanský obecný.

I. Pojem.

Obecný občanský zákoník jest soujem zákonů, jimiž soukromá práva a povinnosti obyvatel tohoto státu vzájem upraveny jsou (§ 1 o. o. z.). K obyvatelům náležejí všichni občané státní (§ 40 o. o. z.), hlava státu, pokud jde o právní jednání týkající se soukromého vlastnictví mocnářova nebo nabývacích způsobů založených v právu občanském (§ 20 o. o. z.), právnické osoby (§§ 286, 529 a 1454 o. o. z.), stát sám (§ 290 o. o. z.), cizozemci, pokud v Rakousku v právní jednání vcházejí (§§ 35 a 36 o. o. z.).

II. Dějiny.

Ob. obč. zákoník jest výsledkem dlouholetých prací kodifikačních; v zemích rakouských podniknuty první kodifikační pokusy v Čechách a na Moravě. Nejdůležitějším z pokusů těchto jest práce otce vlasti Karla IV. t. zv. »Majestas Carolina« z r. 1346; avšak pokus tento nepodařil se; dále jmenovati dlužno »zemská práva a zemská zřízení« vydaná Vladislavem II. (t. zv. »Vladislavské zřízení« z r. 1500), pak »Obnovená práva a zřízení zemská« z dob Ferdinanda II. r. 1627 pro Čechy a 1628 pro Moravu vydaná. K tomu přibýly za panování Ferdinanda III. r. 1640 »Novellae declaratoriae«; v Tyrolsku »Zřízení zemská« z r. 1526, pro Štýrsko 1533 a pro Rakousy Dolní i Horní zřízení zemská z let 1535 až 1540. Císař Josef I. povolal do Prahy a do Brna komise, jimž uloženo bylo zavést v Čechách a na Moravě jednotné právo (uniformitas juris). Než výsledek nebyl valný. Šťastnější byla císařovna Marie Teresie; odhodlala se k tomu, aby všem jejím zemím dědičným »vypracováno bylo bezpečné stejné právo a stejnotvárný způsob právní v řízení (soudním) v soustavném zákoníku.« K tomu účelu svolala téhož ještě roku (1753) zvláštní komisi sestávající z 54 předních rakouských právníků z Čech, Moravy, Slezska, obojích Rakous, Štýrska do Brna s tím posláním, aby při sdělení zákoníku obmezila se jedinečně na právo soukromé, pokud možno, aby obvyklé dosud právo podržela, uvedla ve shodu různá provinciální práva, pokud toho poměry dopouštějí, při tom obecného práva a nejlepších jeho vykladačů, jakož i zákonů států jiných používajíc a k opravám i doplňkům vždy zřetel berouc jakož i k právu rozumovému. Komise tato měla předkem sestavit jakýsi plán celého zákoníku a pak přidělit zpracování jednotlivých látek členům svým a o podaných pracích společnou poradu konati; osnova vypracovaná měla se předložiti zvláštní revisní komisi do Vídně určené, kteráž opět své poznámky sdělit měla s kompilační komisí v Brně a nebylo-li by jednomyslností docíleno, mělo dojíti k nejvyššímu rozhodnutí. Předsedou této komise byl prof. pražské university Azzoni; ten sepsal základní osnovu celého zákoníku, jež dělila se ve tři části: v právo osobní, v právo věcné a v právo oblihační. Osnova tato došla schválení a vypracování její svěřeno jednotlivým členům komise. První část byla hlavně přičiněním prof. Azzoniho roku 1755 skutečně vypracována; avšak již roku 1756 rozpuštěna byla komise tato následkem neshod s komisí vídeňskou, již svěřena revise. Nové přepracování první části odevzdáno však opětně prof. Azzonimu. Když pak Azzoni zesnul, povolán na jeho místo dvorní rada Zenker. Roku 1767 dokončena byla osnova zákoníku v osmi obsáhlých svazcích foliových. Než osnova tato byla příliš rozvláčná a nepraktická; proto nařídila císařovna Marie Teresie nejv. vlastnoručním listem z roku 1772, aby se z díla toho jako zákoník příliš objemného pořídil výtah, při čemž bylo řídit se těmito zásadami:

a) zákon nemá se s učebnicí směšovati a vynechati proto sluší vše, co nepatří do úst zákonodárcových, nýbrž jen ad cathedram;

b) má se vše co nejstručněji sepsati, casus rariores vynechati, ostatní případy pak zahrnouti ve všeobecných větách, při tom však vystříci se všeliké dvojakosti a nezřetelnosti;

c) dále nesluší se vázati zákony římskými, nýbrž všude mají se základy položiti v přirozené slušnosti;

d) konečně mají se zákony pokud možno zjednodušiti, pročež v takových případech, které podstatně jednostejny jsou, nesluší je rozšiřovati, jsou-li méně obsažnými.

V tomto programu pracuje pořídil r. 1772 vládní rada Horten ze jmenované osnovy výtah a předložil jej nové komisi ku prozkoumání a revidování. Komise tato prohlédla materiál a vyloučila odtud vše, co odnášelo se jen k theorii (ad cathedram), zúžila ostatní materiál a dala mu výraz v přehledných, stručných větách, při čemž zachovány sice základní zásady práva římského, avšak rovněž náležitý zřetel věnován dosavadním zakořeněným zvyklostem právním. První díl této osnovy zákonné vydán byl teprve za vlády císaře Josefa II., kterýž jej dal dvorním radou Keesem revidovati a pak tuto část dne 1. listopadu 1786 publikovati ve svých zemích dědičných, později též i v Haliči jakožto zákoník a to 1. května 1787 jakožto všeobecný závazný zákon. Tento díl, známý pode jménem josefinského zákoníka obsahuje pět hlav; první hlava pojednává o zákonech, druhá o právech poddaných vůbec; třetí o právech mezi manžely; čtvrtá o právech mezi rodiči a dětmi a patá hlava o právech sirotek a osob jiných, kteréž nemohou záležitostí svých samy si obstarávati.

Po smrti císaře Josefa II. povolal císař Leopold II. novou komisi tak zv. dvorní komisi ve věcech zákonodárných, jejímž předsedou byl svob. pán Martini, k tomu účelu, aby vypracovala osnovu novou. Martini sepsal společně s Keesem r. 1794 první část a v letech 1794 až 1796 druhou a třetí část občanského zákoníka. Veškeré tři díly tyto byly pak po nejv. kabinetním listu ze dne 20. listopadu 1796 vytištěny a k posouzení předloženy v každé provincii komisi k tomu zvlášť zřízené sestávající z radů guberniálních, apelačních, zemských a magistrátních a ze členů stavů zemských za předsednictví presidenta apelačního nebo presidenta práva zemského, a dále předloženy díly ty sborům professorským fakult právnických. Současně byla však tatáž osnova pode jménem občanského zákoníka zavedena jakožto zákon v západní Haliči, by se vyzkoušelo tam praktické provedení jeho. R. 1801 byly výsledky porad a dobrozdání o této osnově učiněných, jakož i zkušenosti prakticky nabyté v Haliči předloženy nové komisi do Vídně povolané, která skládala se ze členů dvorské kanceláře za předsednictví státního ministra hraběte Rottenhana. Nová osnova vyžadovala však opětou zkoušku za tím účelem, aby vyplnily se četné mezery, odstranily se odpory vloudivší se do ní a aby provedeny opravy teprve z přehledu díla celého nevyhnutelně potřebné. Prve než tato revidovaná osnova předložena byla nejvyššímu rozhodnutí, přikročeno poznovu k celé řadě změn. Když pak i tato třetí revise ukončena byla (trvala až do r. 1810), zavedena byla tato osnova zákona patentem ze dne 1. června 1811 ve všech tehdy k Rakousku přináležejících provinciích, vyjímaje Uhry a vedlejší země uherské, jakož i Sedmihrady, jakožto »obecný občanský zákoník« s působností od 1. ledna 1812. Spolu publikován byl i pro celý sbor vojenský cirk. nařízením dv. rady válečné ze dne 17. července 1811, č. 1015.

III. Vyhlášovací patent ze dne 1. června 1811.

1. Patent tento konstatuje pohnutky, kteréž přiměly vládu k sdělení zvláštního zákoníka o právu soukromém, a poznamenává v této příčině: »Nutnost vyhledávala toho, aby občanské zákony vyhlášeny byly řečí občanův srozumitelnou a ve stálé památce chovány býti mohly řádnou

sbírkou tvořice, tak aby občanům zjednáno bylo úplné upokojení o zabezpečeném požívání jich soukromých práv, netoliko dle všeobecných zásad spravedlnosti, nýbrž i dle zvláštních poměrů obyvatelstva.

2. Všeobecná zásada právní, že nové zákony nepůsobí nazpět, došla plného výrazu v odst. 5. vyhlášovacího patentu, kdež stanoví se, že zákon tento mítí nemá vlivu na jednání předsevzatá před tím dnem, kterého zákon závazné moci nabude, aniž na práva dle dřívějších zákonů již nabytá.

3. Důsledným způsobem nařízeno dále, že i vydržení nebo promlčení počavší se již před působností tohoto zákona posuzovati jest dle starších zákonů.

4. Odst. 7. vytýká obory právní, na něž platnost občanského zákoníku se neodnáší, a to stav vojenský, pokud proň nestává předpisů zvláštních; dříve totiž v nedostatku takovýchto norem zvláštních platilo pro vojsko soukromé právo v arcivévodství dolnorakouském plativší a podpůrně právo římské; nyní místo obou těchto práv platí o. o. z. Rovněž sluší dle zvláštních zákonů posuzovati záležitosti obchodní a směnečné. Podobně potvrzuje též v platnosti nařízení vyhlášená o věcech politických, kamerálních anebo finančních, kteráž právo soukromé obmezovala nebo blíže určovala, ačkoli v zákoníku občanském výslovně k tomu není se odvoláváno, konečně sluší práva a závazky odnášející se k platům peněžitým posuzovati dle vydaného již patentu ze dne 20. listopadu 1811 nebo dle případných příště vydaných zákonů zvláštních, a jen když by tu takovýchto zákonů nebylo, sluší posuzovati je dle všeobecných předpisů o. o. z.

5. Text německý prohlášen byl za text autentický.

IV. Počátek působnosti o. o. zákoníka.

O. o. zákoník vešel v působnost dnem 1. ledna 1812 v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, v Bukovině, v Haliči, v kraji celoveckém, v Rakouských Horních, v Rakouských Dolních, ve Štýrsku, ve vojsku a v Hranici vojenské; dne 1. července 1814 pak nabyl působnosti v Hranici Karlovecké a v Hranici Banátské; dne 1. května 1815 pak v kraji adelsbergském, lublaňském, neustadtelském a běláckém; dne 1. července 1815 v severním Tyrolsku a Vorarlberku; dne 1. října 1815 v Gorici, Istrii a v Tyrolsku jižním; dne 1. listopadu 1815 v okresích Podgoře a Wicličky; dne 1. ledna 1816 v Dalmacii a v království lombardsko-benátském; dne 1. února 1816 v kraji tarnopolském (t. j. v kraji tarnopolském a czortkovském); dne 1. října 1816 na ostrovech Colomottě, Korčule, Guippaně, Lastově, Visu, Mletu, Mezzo; dne 1. ledna 1817 v údolí brixenském, celjském a v úřadu vilském; dne 1. srpna 1817 ve čtvrti innské, v parcelách někdy bavorských kraje hausruckského a v Solnohradech; dne 20. dubna 1852 v Krakově, avšak předkem jen co do práva manželského; v celém objemu svém i s dodatečně vydanými nařízeními s působností nově organisovaných soudů vyhlášen byl o. o. z. v Krakovsku však až teprve 29. září 1855. O. o. z. vstoupil dále i s dodatečnými nařízeními v působnost následkem císař. patentu ze dne 29. května 1852 č. 246 ř. z. v Uhrách, Chorvatsku, Slavonii, ve vévodství srbském a v banátu temešvárském dnem 1. května 1853, kdežto dnem 1. září 1853 nabyl působnosti následkem císař. patentu ze dne 29. května 1853 č. 99 ř. z. v Sedmíhradsku.

V. Nynější obvod platnosti o. o. z.

O. o. zákonník právně závazným jest nyní jen pro království a země na radě říšské zastoupené, neboť následkem usnesení kuriální porady soudcovské z r. 1861 pozbyl o. o. z. na několik málo výjimek platnosti v Uhrách (s vévodstvím srbským a banátem temešvářským). Konečně platí o. o. z. i mimo obvod rakouského státu císařského:

a) pro rakouské poddané bydlící v budovách kommandy německého řádu ve Frankfurtě nad Mohanem (dv. dek. ze dne 26. listopadu 1838 č. 651 sb. z. soud.).

b) pro rakouské poddané a chráněnce žijící v říši osmanské;

c) dále stanoví min. nař. ze dne 31. března 1855 č. 58 ř. z. v § 13 toto: »V občanských právních záležitostech mají soudové konsulární podle předpisu §§ 8 a 9 cíś. nařízení ze dne 29. ledna 1855 č. 23 ř. z. šetřiti ustanovení o. o. zákonníka a dodatečných nařízení k němu přibylých.

VI. Obsah a rozdělení.

O. o. z. vyznamenává se jmenovitě tím, že normy právní a jednotlivé instituce právní v základních zásadách co nejjasněji a nejzřetelněji vystihuje a že se všeliké kasuistiky vystříhá; jasnost, stručnost výrazu, přehlednost jsou zvláštními přednostmi zákona tohoto; zákonný materiál jemu přidělený vyčerpává se náležitou měrou a při tom látka vhodně spořádána a rozdělena. O. o. z. má celkem 1502 paragrafů a rozvrhuje se takto:

§§ 1—9 vytýkají blíže pojem občanského práva, počátek působnosti, objem, výklad a trvání občanských zákonů; §§ 10—13 obsahují ustanovení o zvyklostech (obyčejích), provinciálních statutech, soudcovských výrocích a o privilegiích. Vedle tohoto úvodu rozpadá se o. o. z. ve tři části, díly.

I. díl obsahuje práva osob a rozvržen jest na 4 hlavy: první hlava pojednává o právech, která odnášejí se k osobním vlastnostem a poměrům (§§ 15—43); hlava druhá týká se práv manželských (§§ 44—136), hlava třetí pojednává o právech mezi rodiči a dětmi (§§ 137—186), hlava čtvrtá za předmět má předpisy a poručenství a opatrovnictví (§§ 187—284).

II. díl pojednává o právech k věcem a rozpadá se ve dvě oddělení; oddělení první pojednává o věcných právech a to v 16 hlavách; I. hlava vytýká ustanovení o držbě (§§ 309—352), hlava druhá jedná o právu vlastnickém (§§ 353—379), hlava 3.—5. předvádí způsoby nabytí vlastnictví (přisvojení, přírůstek, převod) — §§ 38—446; hlava šestá jedná o právu zástavním (§§ 447—471), hlava 7. o služebnostech (§§ 472—530), hlava 8.—15. jedná o právu dědickém (§§ 531—824), hlava 16. pak o společenství práva vlastnického a jiných práv věcných (§§ 824—858). Oddělení druhé dílu druhého pojednává v hlavě 17.—30. o osobních právech k věcem (smlouvy) a to v hlavě 17. o všeobecných ustanoveních o smlouvách vůbec (§§ 859—937), v hlavě 18. o darování (§§ 938—956), v hlavě 19. o smlouvě uschovací (§§ 957—970), v hlavě 20. o smlouvě o půjčku (§§ 971—982), v hlavě 21. o smlouvě o zápůjčku (§§ 983—1001), ve hlavě 22. o plnomocenství a jiných druzích jednatelství (§§ 1002—1044), ve hlavě 23. o smlouvě směnné (§§ 1045—1052), v hlavě 24. o smlouvě kupní (§§ 1053—1089), v hlavě 25. o smlouvě nájemné, o smlouvě dědičného nájmu a pachtu (§§ 1090—1150), v hlavě 26. o úplatných smlouvách o konání služeb (§§ 1151—1174), v hlavě 27. o smlouvě o společenství statků (§§ 1175—1216), v hlavě 28. o smlouvách manželských (§§ 1217—1266), v hlavě 29. o smlouvách odvážných (§§ 1267 až

1292), ve hlavě 30. pojednává o právech k náhradě škody a k dosti-
učinění (§§ 1293—1341).

III. díl jedná ve čtyřech hlavách o společných ustanoveních práv
osob a práv k věcem a to v první hlavě o utvrzení práv a závazků
(§§ 1342—1374), ve druhé o přeměně práv a závazků (§§ 1375
až 1410), ve třetí o zrušení práv a závazků (§§ 1411—1450),
konečně ve čtvrté obsažena jsou ustanovení o promlčení a o vydržení
(§§ 1451—1502).

VII. Zákony dodatečné.

Od zavedení o. o. zákonníka vydána byla nepřehledná řada dvorských
dekrétů, dekrétů dvorní kauceláře, resolucí a jiných dodatečných zákonů,
jež doplniti měly jednotlivé mezery tohoto zákona zhusta jen zdánlivě se
jevící, nebo kteréž vydány byly k dotazu úřadů na objasnění a vyložení
jednotlivých zákonných ustanovení. Předkem naskytuje se otázka, zda
všechny tyto dodatečné zákony a dodatečná nařízení nabyla úplné moci
zákonné a zda jakožto části a doplňky o. o. zákonníka jmíny býti mají čili
nic, a další pak otázka, zda tyto dodatečné zákony nabyly právní účin-
nosti pro ten celý obvod, na nějž odnáší se působnost o. o. zákonníka.
Jakýsi, byť i jen jemný pokyn k rozřešení otázky této podává předkem
vyhlásovací patent ze dne 23. března 1852 č. 77 ř. z., jímž zaveden byl
o. o. zákoník pro Krakovsko a jímž konstatuje se, že o. o. zákoník
spolu se všemi dodatečnými nařízeními vztahujícími se k předmětům zákon-
níka tohoto mají býti tamtéž (v Krakovsku) vodítkem. Co se však jádra
otázky samé týče, zda totiž tato dodatečná nařízení jsou správně účinná
pro veškerý ostatní země korunní a zda-li vůbec nabyla moci zákona,
o tom vyslovuje se Stubenrauch (viz jeho komentář k o. občanskému
zákoníku takto: Sluší rozeznávati, zda takováto dodatečná naří-
zení v ostatních zemích korunních vydána byla všem vládám zemským
nebo všem apelačním soudům, vůbec jakožto všeobecně závazný zákon
vyhlášena byla, v kterémžto případě co do plné platnosti jejich pro celý
obvod platnosti o. o. zákonníka ovšem nemůže býti nižádné pochybnosti.
Jestliže však vydána byla nařízení taková jen pro jednotlivou provincii,
nebo pro jednotlivý úřad (snad k dotazu jím učiněném), dlužno především
k tomu hleděti, zda toto nařízení přijato bylo do úřední sbírky zákonů
soudních čili nic, ježto v kladném případě dotyčné dodatečné nařízení
pak všeobecné účinnosti právní nabývá, jakž vysvítá z dv. dek. ze dne
29. prosince 1785 č. 509 a z dv. dek. ze dne 20. listopadu 1818 č. 1519
sb. zák. soud. Pravidlo toto doznává však výjimky, jestliže ve sbírce zá-
konů soudních samé výslovně připojen jest dodatek, že vřaděné sem na-
řízení platiti má jen pro tu nebo onu provincii, nebo jestliže z obsahu
zákona dovozovati dlužno, že jej v jeho účinnosti jen na určitou provincii
obmeziti sluší.«

Zákonník obchodní.

I. Dějiny.

V Německu a v Rakousku vládlo až do druhé poloviny tohoto sto-
letí jen velice chudé zákonodárství obchodní, vykazující mezeru nejednou.
V Německu již v 16. stol. vyskytují se snahy po jednotném uspořádání
jednotlivých látek práva obchodního říšskými uzavřeními, říšskými řády
policejními a soudními. Všeobecně spočívalo však německé právo obchodní
na obchodních zvyklostech a na velkém počtu partikulárních řádů a zá-